

ΒΡΑΒΕΙΟ GONCOURT ΠΡΩΤΟΥ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ

ΜΑΡΙΑΜ
ΜΑΤΖΙΝΤΙ

Ο ΜΑΡΞ ΚΑΙ Η ΚΟΥΚΛΑ

Μυθιστόρημα

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: MARX ET LA ROUPÉE
Από τις Εκδόσεις Le Nouvel Attila, Παρίσι 2017

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο Μαρξ και η κούκλα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Maryam Madjidi
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Σέβυ Σπυριδογιαννάκη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Le Nouvel Attila, 2017 – Paris, France
© Société nouvelle des Éditions Anne Carrière – Paris, France
Publié par l'intermédiaire de Mon Agent et Compagnie
6 rue Victor Hugo, 73000 Chambéry, France
www.monagentetcompagnie.com

© Εικόνες εξωφύλλου: Jessica Sharmin/Arcangel
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2018

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2452-1
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2453-8

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 · fax: 2102819550 · e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr · <http://blog.psychogios.gr>

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 · fax: 2102819550 · e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr · <http://blog.psychogios.gr>

ΜΑΡΙΑΜ ΜΑΤΖΙΝΤΙ

Ο ΜΑΡΞ
ΚΑΙ Η ΚΟΥΚΛΑ

*Μετάφραση:
Σέβυ Σπυριδογιαννάκη*

για τον Αμπάς

Περιεχόμενα

ΠΡΩΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ

Η πέτρα	17
Ήταν μια φορά η κοιλιά της μητέρας	19
Ήταν μια φορά η φωνή της γιαγιάς	23
Ήταν μια φορά τα μάτια της μητέρας	26
Το μοίρασμα	29
Νουσαμπέ	36
Αμπάς	41
Το παιδί του Κόμματος	46
Τα φαντάσματα χωρίς στόμα	48
Ο φόβος	52
Τα θαμμένα βιβλία	58
Η αναμονή	61
Μαυρογένης	65
Ήταν μια φορά τα χέρια του πατέρα	71
Η ιστορία επαναλαμβάνεται	81

Πώς γίνεται να είμαστε Περσίδες;	87
Θες Καγιάμ; Πάρε να 'χεις!	100
Το όραμα	109
Ήταν μια φορά.....	115

ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΕΝΗΣΗ

Δεκαπέντε τετραγωνικά	123
Τα κρουσάν	126
Το παρκάκι.....	130
Γράμματα	136
Ζωγραφιές	140
Σιρίν.....	145
Εγώ δεν παίζω	150
Χτυπάει το κουδούνι	157
Εγώ δε μιλάω	161
Εγώ δεν τρώω	167
Ο αρουραίος.....	173
Το πλυντήριο.....	178
Αναζητώντας τη χαμένη γλώσσα.....	184
Η μάχη των γλωσσών.....	189
Δε θα μάθω περσικά.....	192
Τα λάθη γαλλικών	196
Το μοναδικό αντίτυπο της μεθόδου Μοζέ	200
Χτυπάει το τηλέφωνο.....	204

Πώς γίνεται να είμαστε Γάλλοι;	207
Η παιδική μου μνήμη	213

ΤΡΙΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ

Ήταν μια φορά.	229
Η ξανακερδισμένη γλώσσα	234
Η συμφιλίωση	237
Η επιστροφή	241
Ο εραστής	247
Αλέ-ρετούρ εφ' όρου ζωής.	254
Μια γυναίκα ελεύθερη;	259
Χαφέζ σ' ένα ταξί.	263
Ήταν μια φορά.	266

ΠΡΩΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ

Πατρίδα δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια κατασκήνωση στην έρημο.

Θιβετιανή παροιμία

*Η ζωή δεν είναι παίξε γέλασε
Πρέπει να τηνε πάρεις σοβαρά
Τόσο μα τόσο σοβαρά
Που έτσι, να πούμε, ακουμπισμένος σ' έναν τοίχο
Με τα χέρια σου δεμένα
'Η μέσα στ' αργαστήρι
Με λευκή μπλούζα και μαύρα ματογυάλια
Θε να πεθάνεις, για να ζήσουνε οι άνθρωποι,
Οι άνθρωποι που ποτέ δε θα 'χεις δει το πρόσωπό τους
Και θα πεθάνεις ξέροντας καλά
Πως τίποτα πιο ωραίο, τίποτα πιο αληθινό απ' τη ζωή
δεν είναι.*

Ναζίμ Χικμέτ

Η πέτρα

*Ένας άντρας κάθεται, μόνος, μέσα σ' ένα κελί.
Κρατάει στο ένα του χέρι μια πέτρα, στο άλλο μια
βελόνα ραψίματος.
Σκάβει την πέτρα με τη μύτη της βελόνας.
Χαράσσει ένα όνομα.*

*Κάθε μέρα, λαξεύει, σμιλεύει αυτό το όνομα πάνω
στην πέτρα. Αυτό τον βοηθάει να μη χάσει τα λογικά
του μέσα στη φυλακή του.*

*Αυτό το όνομα είναι Μαριάμ. Η Μαριάμ έχει μόλις
γεννηθεί κι αυτός, προσπαθώντας να πληρώσει το κε-
νό της απουσίας του δίπλα της, της φτιάχνει ένα δώρο
που ελπίζει να της δώσει μια μέρα.*

*Βρήκε αυτή την πέτρα στο προαύλιο της φυλακής
και, στα κρυφά, κατάφερε να κλέψει μια βελόνα ραψί-
ματος.*

Ένας τρόπος να πει ότι τη σκέφτεται, αυτό το μωρό που μετράει μόλις λίγες μέρες ζωής κι έχει τη ζωή μπροστά του.

Ήταν μια φορά η κοιλιά της μπτέρας

Ένα κορίτσι μεγαλώνει μέσα στην κοιλιά μιας γυναίκας.

«Όχι, δε θα πας στη διαδήλωση, είσαι γυναίκα και είναι επικίνδυνο».

Ο μεγάλος της αδελφός μόλις της άστραψε ένα ξεγυρισμένο χαστούκι. Αυτή δε λέει τίποτα, απλώς μπήγει το σκοτεινό της βλέμμα, βλέμμα πεισμομένης γυναίκας, μες στα μάτια του και φεύγει για να υψώσει περήφανα τη γροθιά της στους δρόμους και να ενώσει τη φωνή της με τη φωνή του θυμωμένου πλήθους. Θα δεχτεί πολλά χαστούκια ακόμη, ακόμη και βρισιές, αλλά τίποτα δεν μπορεί να τη σταματήσει στα είκοσί της χρόνια, ούτε τα χαστούκια του αδελφού ούτε η εγκυμοσύνη της ούτε καν ο φόβος μήπως τη σκοτώσουν.

1980 – Πανεπιστήμιο της Τεχεράνης

Ένα σύννεφο καπνού στο βάθος, πυροβολισμοί, φωνές.

Φοβάμαι, νιώθω τον κίνδυνο και κουλουριαζομαι ακόμη περισσότερο στον πυθμένα της κοιλιάς, όμως αυτή η κοιλιά βαδίζει προς τον θάνατο, ωθούμενη από μια ακατανίκητη δύναμη.

Η νεαρή μητέρα τρέχει στους διαδρόμους ενός πανεπιστημίου. Λίγο έλειψε να πέσει: παραλίγο να γλιστρήσει σε μια λίμνη αίματος που τα ίχνη του οδηγούν σε μια αίθουσα διδασκαλίας απ' όπου βγαίνουν διαπεραστικά ουρλιαχτά.

Πλησιάζει και κοιτάζει. Μέσα απ' τη μισάνοιχτη πόρτα, βλέπει μια νεαρή κοπέλα ξαπλωμένη πάνω σ' ένα τραπέζι: ένας άντρας προσπαθεί να τη βιάσει. Δίπλα της, κατάχαμα, ένας νεαρός άντρας του σπάνε το κρανίο χτυπώντας τον με κλομπ. Κλείνει το στόμα με το χέρι της για να πνίξει την κραυγή φρίκης.

Είναι πανικόβλητη. Τα πόδια της τρέμουν.

Σκόρπια φύλλα παντού, φύλλα με σημειώσεις μαθημάτων, αιτήσεις εγγραφής, φάκελοι. Σκισμένες σελίδες βιβλίων· ολόκληρες βιβλιοθήκες αναποδογυρισμένες· χέρια που ψαχουλεύουν μέσα σε συρτάρια· στόματα που ουρλιάζουν. Οι μαντίλες των γυναικών ποδοπατούνται· τα μαλλιά τους ξεριζώνονται από

άγνωστα χέρια. Οι γυναίκες σέρνονται χάμω, παλεύουν με νύχια και με δόντια και οι άντρες που τις σέρνουν τις βρίζουν, βρομοπουτάνες τις λένε. Τα μάτια αυτών των αντρών στάζουν αίμα, και στα χέρια τους κραδαίνουν κλομπ με καρφιά. Ουρλιάζουν «Αλλάχ Άκμπαρ».

Ο ήχος από ένα κρανίο που σπάει.

Η γυναίκα τρέχει ακόμη αλλά δεν καταφέρνει να βρει την έξοδο. Βλέπει νέους ανθρώπους να πέφτουν κάτω· ακούει κραυγές, τα αυτιά της ματώνουν· θα ήθελε να εξαφανιστεί, να γίνει πιο μικρή κι από μυρμήγκι, και να κουρνιάσει σε μια γωνιά με το μωρό της.

Το μωρό της. Ξάφνου, θυμάται ότι είναι έγκυος.

Η μητέρα μου κουβαλάει τη ζωή μου αλλά ο Θάνατος χορεύει γύρω της καγχάζοντας, με την πλάτη σκεβρωμένη· τα μακριά σκελετωμένα χέρια του θέλουν να της αρπάξουν το παιδί της· το ξεδοντιάρικο στόμα του πλησιάζει τη νεαρή έγκυο για να την καταβροχθίσει.

Δύο άντρες τη βλέπουν, κρατάνε κλομπ με καρφιά, προχωράνε προς το μέρος της. Ένα ανοιχτό παράθυρο.

Έγκυος στον έβδομο μήνα, και πρέπει να πηδήξει απ' τον δεύτερο όροφο, διστάζει, γυρίζει και το βλέμμα της καρφώνεται σ' αυτά τα κλομπ· αισθάνεται ήδη τα καρφιά να βυθίζονται στη σάρκα της.

Πηδάει.

Πηδάει και πέφτω.

Εσύ κρέμεσαι στον αέρα αλλά εγώ πέφτω.

Πέφτω και η κοιλιά σου βαθουλώνει, κουλουριάζομαι μέχρι που εξαφανίζομαι.

Πέφτω και με εγκαταλείπεις μέσα σ' αυτή την κοιλιά που κρέμεται στο κενό.

Με ρίχνεις έξω σου. Η πρώτη μου εγκατάλειψη. Το πρώτο μου τραύμα αγάπης.

Άγγελος χωρίς φτερά, η ανεύθυνη τρελή μου, η γλυκιά μου δολοφόνος· εκείνη ακριβώς τη στιγμή, έσκαψες μια τρύπα μέσα μου όπου θα ριζώσουν όλες οι αγωνίες της μελλοντικής μου ζωής.

Πέφτεις κι εγώ πεθαίνω για όσο κρατάει ένα δευτερόλεπτο μέσα στην κοιλιά σου που έχει γίνει τάφος.

Η μητέρα κείται στο έδαφος, ανήμπορη να κουνηθεί, μ' έναν δυνατό πόνο στο πόδι. Το κεφάλι στραμμένο προς τον ουρανό, τα μάτια ορθάνοιχτα, το βλέμμα καρφωμένο στα λευκά σύννεφα. Αναγνωρίζει σ' ένα σύννεφο το σχήμα κεφαλιού αλόγου. Η όρασή της θολώνει, το κεφάλι της είναι βαρύ· λίγο προτού βυθιστεί σ' έναν βαθύ ύπνο, βάζει τα χέρια πάνω στην κοιλιά της.

Το μωρό κινείται.

Ήταν μια φορά η φωνή της γιαγιάς

Στην αρχή, είναι μια φωνή, μοναχά μια φωνή για μένα.

Η φωνή της φτάνει σ' εμένα μέσα απ' το τοίχωμα του δέρματος, της σάρκας, του αίματος και του πλακούντα που με προστατεύει από τη βαρβαρότητα του εξωτερικού κόσμου.

Η φωνή της είναι αδύναμη, μεταλλική, με οξείες νότες· μια δαντέλα που ανεμίζει αλλά που μέσα στις θηλιές της κρύβει μια μικρή βελόνα, ξεχασμένη ίσως, έτοιμη να τσιμπήσει αμέσως για ν' αμυνθεί ή να μας επαναφέρει στην τάξη.

«Είσαι εντελώς ασυνείδητη! Θα σκοτωθείς και θα σκοτώσεις και την πρώτη μου εγγονή».

«Έπρεπε. Δεν μπορούσα ν' αφήσω τους συντρόφους μου να σκοτωθούν έτσι».

«Τελικά, έσωσες κανέναν, με την εφτά μηνών κοιλάρα σου;»

«Όχι, δεν έσωσα κανέναν, είδα όμως.»

«Και τι είδες;»

«Μάνταρ*, αν ήξερες... Δεν πρέπει ποτέ να το ξεχάσουμε αυτό.»

«Αρκετά μ' αυτά τα παραληρήματα, μ' ακούς; Θα μείνεις εδώ μέσα μέχρι να γεννήσεις. Και μετά ας σε πάρει ο Διάβολος και να σε σηκώσει!»

«Θα γίνω μάρτυρας των όσων είδαν τα μάτια μου.»

«“Μάρτυρας”, τι σημαίνει “μάρτυρας”;»

«Κι αυτό το μωρό θα γίνει μάρτυρας με τη σειρά του, το ξέρω.»

«Αυτό το μωρό, το καλό που σου θέλω να προσπαθήσεις να του προσφέρεις τρεις μήνες ανάπαυλας. Το βλέπεις αυτό το κλειδί; Είναι το κλειδί του δωματίου, θα σε κλειδώσω εκεί μέσα μέχρι τη μέρα που θα γεννήσεις.»

Να σε, λοιπόν, φυλακισμένη στο σπίτι της γιαγιάς μου.

Είσαι ξαπλωμένη σ' έναν μαλακό καναπέ στο σαλόνι. Είναι όμορφα. Μια μητέρα τρέφει την κόρη της που τρέφει το μωρό της. Τα χέρια της γιαγιάς μου κι-

---

* «Μαμά». (Όλες οι υποσημειώσεις είναι της συγγραφέως.)

νούνται ακατάπαυστα. Ετοιμάζει φαγητό: απ' την κουζίνα αναδίδεται μια γλυκιά μυρωδιά βουτυράτου ρυζιού με σαφράν.

Αγαπώ ήδη τη γιαγιά μου, τη μεγάλη προστάτιδά μου. Αναγνωρίζω αμέσως τη χροιά της φωνής της απ' τα βάθη αυτής της ανήσυχης κοιλιάς. Μαμάν Μασουμέ, θα ήθελα να μας κρατήσεις ομήρους σ' αυτό το σπίτι για πάντα, να μη μας ξαναφήσεις να φύγουμε. Δώσε μας κι άλλα πεντανόστιμα φαγητά, τσάι, ζεστασιά, γλυκίσματα. Φρόντισε το πρώτο μου σπίτι. Κρύψε μας, κάνε να σωπάσουν οι κραυγές του κόσμου, μίλα μας κι άλλο. Ακούγεται ο ήχος της τσαγιέρας που σφυρίζει πάνω στη φωτιά. Η κληματαριά αργοσαλεύει στον τοίχο, μια γάτα τρυπώνει στα μουλωχτά, η μητέρα μου χαϊδεύει την κοιλιά της. Επιτέλους ξεκουράζεται σαν μια λογική έγκυος γυναίκα. Μακριά από διαδηλώσεις, προκηρύξεις, καρφιά μπηγμένα στα κρανία νέων ανθρώπων. Κλείνει τα μάτια για να ξεχάσει: όμως οι μακάβριες εικόνες έρχονται ξανά και ξανά για να τη βασανίσουν. Στρατιά φαντασμάτων χωρίς στόμα, απαιτείτε τη μαρτυρία σας αλλά όχι τώρα, έλεος, αφήστε μας στην ησυχία μας, φύγετε. Σας δίνω κλοτσιές για να σας διώξω. Η μητέρα μου πετάγεται. Δεν πειράζει, σε επανέφερα στο χείλος της ζωής, το ίδιο και η φωνή της γιαγιάς μου. Οι δυο μας μαζί θα σε κρατήσουμε μακριά τους.

Από την κοιλιά ακόμη της μητέρας της, η Μαριάμ ζει από κοντά τις πρώτες ώρες της ιρανικής επανάστασης. Έξι χρόνια αργότερα, τη συνοδεύει στο Παρίσι για να συναντήσουν τον εξόριστο πατέρα της.

Μέσα από τις αναμνήσεις των παιδικών της χρόνων, η Μαριάμ θυμάται πώς εγκατέλειψε την πατρίδα της, πώς απομακρύνθηκε από την οικογένειά της, πώς έχασε τα παιχνίδια της, που αναγκάστηκε να τα δώσει στα φτωχά παιδιά της Τεχεράνης υπό την πίεση των κομμουνιστών γονιών της, πώς ξέχασε σιγά σιγά τα περσικά και έβαλε στη ζωή της τα γαλλικά, για να τα απορρίψει εκ νέου και στη συνέχεια να τα υιοθετήσει ακόμη πιο δυναμικά, φτάνοντας στο σημείο να θάψει για πολλά χρόνια τη μητρική της γλώσσα.

Η Μαριάμ Ματζιντί μιλάει με χιούμορ και τρυφερότητα για τις ρίζες της, τις οποίες αντιμετωπίζει ως βάρος, ως αφετηρία, ως μέσο κοινωνικοποίησης αλλά και ως στοιχείο γοητείας.

ΔΕΙΤΕ ΕΔΩ
ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ISBN: 978-618-01-2452-1

9 786180 124521

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 20327

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ